

SAMTÍNINGUR

ÍVIÐJUR

FÁ vísuorð í eddukvæðum munu hafa verið skýrð á fleiri vegu en Völuspá 2.6, sem í Konungsbók hefur verið lesið “nio ivípi”, en “niu i uiðiur” í Hauksbók.

Ekki er ætlunin hér að gera grein fyrir mismunandi skýringum eða koma fram með nýjar, en á það skal minnt, að Birni M. Ólsen þótti í grein í Arkiv för nordisk filologi 30 (1914), 132–33, trúlegt að lesháttur Konungsbókar væri þannig upp kominn að skrifara Konungsbókar hefði láðst að setja *ur*-band yfir síðasta *i-ið* í “ivípi”, enda hafði verið bent á hliðstæðar ritvillur í Konungsbók.

Villur í Konungsbók eru þó ekki allar skrifaranum að kenna. Eins og Sophus Bugge rakti dæmi um í Arkiv för nordisk filologi 2 (1885), 116–23, og Ludv. F. A. Wimmer og Finnur Jónsson í ljósprenti Konungsbókar (Håndskriftet Nr. 2365 4to gl. kgl. Samling (Kh. 1891), lxviii–lxxi) hefur víða verið brugðið hnífi á handritið og skafnir út stafir og orð; í sumum tilvikum er um leiðréttingar misritana að ræða, en um hitt eru einneginn mörg dæmi að skefillinn hefur spillt texta sem hann hefur ekki skilið.

Fyrir rúmum áratug, þegar Konungsbók var fáeina daga að láni í Árnastofnun í Kaupmannahöfn, þóttist ég sjá þess merki að *ur*-band hefði verið skafið út yfir aftasta staf í “ivípi”, en *ur*-bönd eru lík límingnum *a + v* eða tölunni *ð* á hlið. Til þess að láta reyna á lesturinn lagði ég pappaspjald með gati yfir blaðsíðuna, brá bókinni undir útfjólublátt ljós og kvaddi til tvo gesti hjá stofnuninni, sem vissu ekki hvaða texti væri þar á ferð, og bað þá að teikna á blað það sem þeir sæju í gatinu. Teikningar tilraunafólksins urðu nokkuð ólíkar, en þegar saman var lagt það sem bæði þóttust hafa séð kom fram mynd af *ur*-bandi eins og þau eru í Konungsbók. Þegar ég nú lít á þetta á nýjaleik, þykist ég enn sjá *ur*-bandið — og heldur skýrar í útfjólubláu ljósi en í dagsbirtu. Bandið er e. t. v. ívið smærra en *ur*-böndin eru víðast hvar, en fullt eins

mikið sýnist mér vera eftir af því og ýmsum þeirra stafa sem bent hefur verið á að hafi verið skafnir út úr bókinni að ófyrirsynju. Þó er það torgreint vegna þess að fyrsta blaðsíða Konungsbókar er bæði máð og óhrein — ekki síst á þessum stað.

Skýring Björns M. Ólsen á mismunandi lesháttum Konungsbókar og Hauksbókar er því líklega rétt, að því breyttu að það hefur ekki verið skrifari Konungsbókar sem hefur hlaupið yfir *ur*-bandið í uppskrift sinni, heldur hafa uppskrifendur og útgefendur Konungsbókar gert það vegna þess að bandið var máð.

Rétt mun því að leggja fyrir róða þær skýringar á Völuspá 2.6, sem eru reistar á leshættinum “ivípi”. Nóg er samt. S. K.

ÁTTATÁKNUN Í MÖÐRUVALLABÓK

Í LJÓSPRENTI Möðruvallabókar (Corpus Codicum Islandicorum Medii Aevi V (Kh. 1933), 21) og Sagas of Icelandic Bishops (Early Icelandic Manuscripts in Facsimile VII (Kh. 1967), 28–29) eru leidd nokkur rök að norðlenskum uppruna Möðruvallabókar (AM 132 fol.).

Einar Ól. Sveinsson hefur vakið athygli mína á leshætti í Njálutexta Möðruvallabókar, sem bendir í sömu átt.

Í frásögn af eftirmálum á alþingi eftir Njálsbrennu eru þessi orð lögð í munn Snorra goða: ‘. . . ekki munu vjer eptir ganga, hvárt sem þeir hörfa með ánni [þ. e. Öxará] norðr eða suðr’ (Njála (Kh. 1875), 139. kap., 117.–118. l.) Samkvæmt lesbrigðaskrá útgáfunnar hafa nær öll þau handrit sem notuð eru lesháttinn ‘norðr eða suðr’, sem hlýtur að vera upphaflegur, en Gráskinna (Gks 2870 4to) hefur ‘austr eða vestr’ og Möðruvallabók ‘út eða suðr’. Orðalag Möðruvallabókar er að sjálf-sögðu merkingarleysa í þessu sambandi, en á Norðurlandi eru ‘út’ og ‘suður’ andstæður, og orðalagið er því í samræmi við norðlenska málvenju (sbr. E.Ó.S., Brennu-Njáls saga (Íslenzk fornrit XII, Rv. 1954), xcvi).

Fyrir það er ekki að synja að þetta lesbrigði Möðruvallabókar hafi komið upp í forriti hennar, sem þá hefur verið norðlenskt, en ætla mátti að skrifari hefði leiðrétt slíkt orðalag, ef hann hefði verið úr öðrum landshluta. S. K.